

דוד אסף

מנהל תחום סביבה בתעשייה, משרד
הכלכלה והתעשייה

אוהד קרני

ראש תחום מדיניות רגולטורית,
המשרד להגנת הסביבה

ציטוט מומלץ

אסף ד וקרני א. 2017. סקר חושף
מודעות גבוהה לנושאי סביבה
וקיימות בקרב מפעלי תעשייה.
אקולוגיה וסביבה 8(2): 13-14.

ברכת אגירה במפעל ייצור דשנים, על רקע ארובות של בתי זיקוק. "המפעלים בישראל תפסו את האסדרה הסביבתית שהם פועלים במסגרתה, כמחמירה יחסית לתפיסת המפעלים ברוב המדינות האחרות" | צילום: אילן מליסטר

סקר חושף מודעות גבוהה לנושאי סביבה וקיימות בקרב מפעלי תעשייה

[בקצרה](#)

גיליון קיץ 2017 / כרך 8(2)

1 ביוני, 2017

למפעלים בישראל מודעות גבוהה מאוד לנושאי סביבה וקיימות, ושיעור ההסמכה לתו תקן למערכת ניהול סביבתית בישראל נמצא גבוה מכל שבע המדינות האחרות שנדגמו בסקר מקביל בארגון לשיתוף פעולה ולפיתוח כלכליים (OECD), להלן – הארגון). בשנת 2010 חתמו ישראל ונציגות הארגון על הסכם הצטרפות. בעקבות ההצטרפות לארגון ערך בשנת 2015 משרד הכלכלה והתעשייה בשיתוף המשרד להגנת הסביבה סקר מקיף בקרב מפעלי התעשייה בישראל בנושאי סביבה וקיימות^[1], המתבסס על סקר דומה שנערך בשבע מדינות מהארגון^[2] ארה"ב, יפן, נורווגיה, הונגריה, גרמניה, צרפת וקנדה. **מטרת הסקר הייתה לבחון את הטמעת שיקולי איכות סביבה בתעשייה בישראל ולהשוות אותה למדינות הארגון**. בתוך כך, ביקשו משרדי הממשלה לבחון כיצד הסקר יוכל לתרום לגיבוש עמדות בנושאי חקיקה סביבתית, לפיתוח כלי סיוע חדשים לעידוד צמיחה, להערכת אמצעי האסדרה בתחומים הרלוונטיים בישראל, לעידוד השימוש בטכנולוגיות סביבה בתעשייה, להתאמת התעשייה הישראלית לאמנות בין-לאומיות ולשיפור איכות הסביבה בישראל.

במסגרת הסקר רואיינו 557 מנהלים במפעלי תעשייה בישראל מכלל המגזרים בתעשייה, המעסיקים 40 עובדים ויותר. יחסית למספר הכולל של מפעלי התעשייה, המדגם בישראל היה גדול במיוחד בהשוואה למדינות האחרות, ושיעור ההיענות לסקר היה הגבוה ביותר מבין המדינות הנסקרות (המדגם נבנה על בסיס 1,411 מפעלים עם שיוך לענפי התעשייה. מתוכם השיבו לסקר 557 מפעלים, כ-47%. נתוני המדגם המלאים מופיעים בלוח 1 בסקר המלא^[1]).

הממצאים העיקריים

הניהול הסביבתי בתעשייה

ממצאי הסקר הצביעו על כך שלמפעלים בישראל מודעות גבוהה מאוד לנושאי סביבה וקיימות. למשל, כ-80% מהמפעלים

דיווחו שיש במפעל לפחות אדם אחד המתפקד כאחראי לשמירה על איכות הסביבה, נתון גבוה מרוב המדינות האחרות שהשתתפו בסקר, שבהן הממוצע עמד על כ-70%.

בכל הקשור לדרישות הסביבתיות, נמצאו נתונים גבוהים מרוב המדינות האחרות בארגון שנערכו בהן סקרים דומים. נמצא כי שיעור ההסמכה לתו תקן מוכר למערכת ניהול סביבתית בישראל, ת"י ISO 14001 למערכת ניהול סביבתית, עמד על כ-55%, והיה גבוה מכל שבע המדינות האחרות שהממוצע בהן עמד על כ-33%. גם שיעור המדווחים על ביקורות פנימיות היה כ-79%, אל מול כ-63%, למעט ארה"ב, שהשיעור בה היה גבוה יותר ועמד על 92% (ראו תרשימים 11-16 בדו"ח המחקר^[1]).

המפעלים התבקשו לאמוד את המניעים להתנהלות הסביבתית שלהם, ונמצא שהם העריכו שהרצון למנוע תאונות, ההיענות לדרישות האסדרה, הרצון לשמור על תדמית המפעל, הרצון לחסוך בעלויות וההכרה שחשוב לשמור על סביבה, היו בעלי השפעה רבה על אופן התנהלותם הסביבתי.

ממצאים אלה מציגים תמונת מצב מעודדת ומשופרת יחסית אף למדינות הארגון עבור התעשייה הישראלית, ואין ספק כי מדובר בציון דרך חשוב ביישום מדיניות לניהול סביבה בקרבה.

הפוטנציאל להשפעה סביבתית בתעשייה

התחום שרוב המפעלים (53%) העריכו שלפעילות המפעל בו יכולה להיות השפעה על הסביבה היה תחום הניצול של משאבי טבע, ובפרט אנרגיה ומים. עם זאת, כשליש מכלל המפעלים העריכו כי אין להם השפעה על אף אחד מתחומי הסביבה שנבדקו (ראו [טבלה 1](#)).

ככל שהמפעל גדול יותר, נמצא שהשפעתו על הסביבה גדולה יותר. רמה גבוהה יחסית של סיכונים, מעל לממוצע, אפיינה את ענפי הכימיקלים והתרופות, בעיקר בתחומים המתייחסים לצריכת משאבים, לשפכים ולחומרים מסוכנים, ואת ענפי המזון והמשקאות, בעיקר בתחומים של צריכת משאבים ושפכים.

טבלה 1. התחומים שיש למפעל פוטנציאל להשפעה סביבתית בהם,

באחוזים

	במידה רבה	במידה בינונית	במידה מעטה או בכלל לא	סך הכול	לא ענה
צריכת משאבים (מים אנרגיה, חומרים גלם)	20.4	33.3	46.3	100	5.0
פסולת מוצקה	15.5	22.4	62.1	100	3.8
שפכים	10.2	15.0	74.8	100	4.5
זיהום אוויר	7.3	11.8	80.9	100	4.3
גזי חממה	1.7	7.8	90.5	100	5.0
מפגעי רעש, ריח או נוף	4.7	11.6	83.7	100	4.3
זיהום קרקע	2.3	5.8	91.9	100	4.3
חומרים מסוכנים	6.2	15.6	78.2	100	4.5

טבלה 1

התחומים שיש למפעל פוטנציאל להשפעה סביבתית בהם, באחוזים

הערכת מדיניות האסדרה בקרב התעשייה

המפעלים התבקשו להעריך עד כמה כלי מדיניות שונים (כגון איסור על שימוש בחומרי גלם מסוימים או על שימוש בציד ספציפי, דרישות לסטנדרטים ביצועיים, מיסוי או היטלים על תשומות ועל חומרי גלם, היטלים על פליטות ועל פסולת, חבות משפטית אפשרית על נזקים סביבתיים, תגמולים חיוביים כגון תו ירוק, סובסידיות או הנחות מיסוי ותכניות לסיוע מקצועי) משפיעים על הפעילות ועל תהליכי הייצור של המפעל. נמצא שחלק לא מבוטל מהמפעלים (38%), ובפרט מפעלים גדולים ומגזר הכימיה, קובלים על מדיניות האסדרה הסביבתית שהם פועלים במסגרתה. המדיניות נתפסת כמחמירה במיוחד וכאחת שקשה לעמוד בה. עם זאת, 60% מהמפעלים במגזר הכימיה ו-49% מכלל המפעלים טענו כי האסדרה יעילה ומקצועית מאוד.

בהשוואה לשבע מדינות הארגון שנבדקו בסקר, נמצא כי המפעלים בישראל תפסו את האסדרה הסביבתית שהם פועלים במסגרתה, כמחמירה יחסית לתפיסת המפעלים ברוב המדינות האחרות, למעט צרפת וארה"ב, שבהן ההתייחסות לחומרת האסדרה הייתה דומה לזו שנמצאה בישראל. במדינות האחרות: נורווגיה, יפן, הונגריה, גרמניה וקנדה, שיעור המפעלים שדיווחו על אסדרה מחמירה נע בין 4%-30%, נמוך מהשיעור בישראל (38%).

בסקר נבחנו גם פרמטרים רבים נוספים, כגון ההשפעות של דרישות וביצועים של לקוחות וספקי מפעלים, רמת הפיקוח של האסדרה, השוואות בין המחוזות בישראל, הוצאות לשמירה על האסדרה וסובסידיות ותכניות סיוע שונות.

לסיכום, ניתן לראות מתוצאות הסקר שלאחר שנים שישראל פיגרה אחרי המדינות המפותחות, אנו מדביקים את הפער בדרישות הסביבתיות, בהשקעות הסביבתיות ובתוצאות הסביבתיות. התעשייה צועדת בכיוון הנכון, ומקצה משאבים לניהול הסיכונים הסביבתיים בפעילותה.

מקורות

1. הנדלס ש. 2015. [סקר מפעלי תעשייה בנושאי סביבה וקיימות](#). משרד הכלכלה.
2. JohnstoneN (Ed). 2007. Environmental policy and corporate behavior, OECD survey. OECD Environment Directorate. France.